

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Program działań do roku 2030 – Unia Europejska zaangażowana w zrównoważony rozwój na świecie”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2017/C 034/09)

Sprawozdawca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	21.1.2016
Podstawa prawna	Art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	29.9.2016
Data przyjęcia na sesji plenarnej	20.10.2016
Sesja plenarna nr	520
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	141/1/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje program działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030, gdyż obejmuje on zestaw ambitnych celów w dążeniu do transformacji naszego świata i stanowi historyczną zmianę sposobów, w jaki różnice gospodarcze, społeczne i środowiskowe są traktowane na całym świecie. Jako że Unia Europejska (UE) odgrywa ważną międzynarodową rolę pod względem dyplomacji, promowania praw człowieka, handlu, rozwoju i pomocy humanitarnej, a także współpracy z wielostronnymi organizacjami i współpracy dwustronnej z państwami trzecimi, może mieć ona ogromny wpływ na proces osiągania celów zrównoważonego rozwoju na szczeblu globalnym. Dobrowolna sprawozdawczość może jednak podważać spójne, skuteczne i mierzalne wdrażanie programu działań do roku 2030. EKES wzywa UE do traktowania wdrażania programu działań do roku 2030 jako obowiązku i szansy na kształtowanie przyszłej polityki i programów UE. EKES wskazuje także, że UE powinna przyjąć program działań do roku 2030, gdyż oferuje on i zapewnia nowe perspektywy dla uczynienia z UE unii zrównoważonego rozwoju oraz odpowiednio prezentuje obywatelom Unii i reszcie świata nową wizję rozwoju ludzkości obejmującego wszystkich.

1.2. Program działań do roku 2030 w pełni odzwierciedla europejskie wartości dobrobytu dla wszystkich, praw człowieka, sprawiedliwości społecznej, walki z ubóstwem, demokratycznych rządów, społecznej gospodarki rynkowej i ochrony środowiska. W związku z tym oczekuje się, że UE będzie odgrywać wiodącą rolę we wdrażaniu programu działań do roku 2030 oraz przyczyniać się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju na szczeblu globalnym. Uznana zostanie zatem wiodąca rola UE w promowaniu zrównoważonego rozwoju odpowiedzialnego pod względem środowiskowym, społecznym i ekonomicznym, a także poszanowania praw człowieka, równości płci, niedyskryminacji i wsparcia dla grup szczególnie wrażliwych. Eliminacja ubóstwa powinna stanowić nadrzędny priorytet dla polityki i programów UE. Ponadto zasady sprawiedliwości klimatycznej i „sprawiedliwej transformacji” powinny być w pełni i skutecznie uwzględniane w nadrzędnej strategii UE dotyczącej wdrażania programu działań do roku 2030 oraz włączane do tej strategii.

1.3. EKES wskazuje, że UE będzie w stanie wywiązać się ze swojego zobowiązania w zakresie zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym, a zatem faktycznie i skutecznie promować wdrażanie programu działań do roku 2030, tylko wówczas, gdy wprowadzi konieczne zmiany w celu dostosowania swojej polityki i programów do trzech filarów celów zrównoważonego rozwoju w wyważony i pluralistyczny sposób. UE i państwa członkowskie mają moralny i polityczny obowiązek zarówno względem obywateli Unii, jak i reszty świata, do zajęcia się wdrażaniem programu działań do roku 2030 w sposób politycznie spójny i skoordynowany. Instytucje Unii Europejskiej i państwa członkowskie muszą pilnie uzgodnić dalsze działania na najwyższym szczeblu politycznym w ramach porozumienia międzyinstytucjonalnego między Komisją, Radą i Parlamentem w celu ustanowienia solidnej podstawy dla dalszych działań politycznych⁽¹⁾. To porozumienie w sprawie wdrażania celów zrównoważonego rozwoju powinno stanowić podstawę dla nadrzędnej strategii z myślą o włączeniu programu działań do roku 2030 w główny nurt polityki w dążeniu do uczynienia z UE unii zrównoważonego rozwoju.

1.4. Tak jak we wcześniejszej opinii⁽²⁾, EKES wzywa do ustanowienia forum społeczeństwa obywatelskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju w celu promowania i monitorowania wdrażania programu działań do roku 2030, aby zapewnić spójność wewnętrznej i zewnętrznej polityki i programów UE. Wszystkie zainteresowane strony, w tym Rada, Komisja, Parlament i społeczeństwo obywatelskie, powinny aktywnie uczestniczyć w tym forum jako kluczowe podmioty, zapewniając przejrzystość i rozliczalność prac forum względem obywateli Unii. EKES wyraża swoją gotowość do ułatwienia tego procesu.

1.5. UE sama powinna prezentować okresowy dobrowolny przegląd podczas sesji Forum Politycznego Wysokiego Szczebla ONZ dotyczący jej wewnętrznej i zewnętrznej polityki i programów, począwszy od 2017 r. UE będzie pierwszą organizacją regionalną, która tego dokona. Ponadto UE powinna przygotowywać roczne sprawozdania tematyczne zgodnie z rocznymi tematycznymi przeglądami Forum Politycznego Wysokiego Szczebla ONZ. W ten proces sprawozdawczości należy w pełni zaangażować społeczeństwo obywatelskie poprzez europejskie forum na rzecz zrównoważonego rozwoju. EKES wyraża swoją gotowość do ułatwienia tego procesu⁽³⁾.

1.6. UE ma obowiązek pełnego stosowania się do międzynarodowych i europejskich traktatów i porozumień zapewniających ochronę środowiska, praw człowieka oraz praw gospodarczych, socjalnych i kulturalnych. W związku z tym międzynarodowe i europejskie prawodawstwo powinno stanowić podstawę dla podejścia UE do wdrażania, monitorowania i przeglądu programu działań do roku 2030. Dobrowolny charakter programu działań do roku 2030 nie powinien podważać obowiązku pełnego i skutecznego uwzględniania wynikających z niego zobowiązań w ramach prawa międzynarodowego i europejskiego w nadrzędnej strategii UE dotyczącej wdrażania celów zrównoważonego rozwoju oraz włączania ich do tej strategii. Międzynarodowe zobowiązania UE powinny mieć zastosowanie do wszystkich programów i polityki UE.

1.7. Komisja Europejska musi zająć się sposobem, w jaki instrumenty działań zewnętrznych biorą pod uwagę program działań do roku 2030. Nakreślenie polityki zewnętrznej stanowi pierwszy krok, ale nie jest wystarczające oraz musi być poparte szczegółową i wszechstronną analizą i oceną luk w celu zidentyfikowania prawdziwych luk istniejących między aktualną zewnętrzną polityką i programami a przyszłą polityką i programami, które powinny w pełni obejmować, uwzględniać i integrować, w sposób wyważony i sprawiedliwy, filar gospodarczy, społeczny i środowiskowy programu działań do roku 2030. W związku z tym EKES wzywa Komisję do podjęcia konkretnych działań w celu ujęcia tego aspektu w zbliżającym się komunikacie w sprawie wdrażania celów zrównoważonego rozwoju.

1.8. Komisja Europejska musi w pełni integrować i uwzględniać program działań do roku 2030 w głównym nurcie działań zewnętrznych Unii Europejskiej. UE jest jednym z najważniejszych na świecie graczy, wchodzącym w interakcje z innymi zainteresowanymi stronami (publicznymi, międzyrządowymi, prywatnymi, pozarządowymi) dzięki swoim działaniom zewnętrznym i instrumentom. W związku z tym Komisja Europejska powinna w pełni wykorzystywać kluczowe obszary, takie jak polityka handlowa i polityka rozwoju, polityka sąsiedztwa, polityka ochrony środowiska i działania w dziedzinie klimatu, polityka zagraniczna i bezpieczeństwa, gospodarka społeczna i solidarnościowa, promowanie praw człowieka, pomoc humanitarna, zmniejszanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi i transfery technologii, by aktywnie stymulować wdrażanie programu działań do roku 2030. Komisja Europejska musi w pełni integrować i wykorzystywać program działań do roku 2030 w ramach Konsensu europejskiego w sprawie rozwoju, a EKES ubolewa, że nie zostało to w wystarczającym stopniu uwzględnione w globalnej strategii UE w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa⁽⁴⁾. Komisja Europejska powinna włączyć w długo oczekiwany i poważnie opóźniony komunikat w sprawie programu działań do roku 2030 istotny program w celu osiągnięcia spójności i koordynacji polityki w obszarze działań i programów zewnętrznych w dążeniu do zagwarantowania podejścia do zrównoważonego rozwoju, które jest uwzględniane we wszystkich kierunkach polityki zewnętrznej.

⁽¹⁾ Zgodnie z zaleceniem zawartym w opinii EKES-u NAT/693 „Zrównoważony rozwój: nakreślenie wewnętrznej i zewnętrznej polityki UE”, sprawozdawca: Ioannis Vardakastanis, współsprawozdawczyni: Jarmila Dubravská (Dz.U. C 487 z 28.12.2016, s. 41).

⁽²⁾ Opinia rozpoznawcza Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie forum europejskiego społeczeństwa obywatelskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju (Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 73).

⁽³⁾ Zob. przypis 1.

⁽⁴⁾ Zob. przypis 1.

1.9. Komisja Europejska, a w szczególności Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, powinna ustanowić skuteczne mechanizmy koordynowania oficjalnej pomocy rozwojowej oraz planu działań z Addis Abeby w spójny sposób w celu zapewnienia, by oficjalna pomoc rozwojowa była przeznaczana na partnerstwa oraz szczególne programy i projekty, które są opracowywane zgodnie z trzema filarami programu działań do roku 2030, z pełnym uwzględnieniem zasad eliminacji ubóstwa, integracji wszystkich obywateli, sprawiedliwości klimatycznej, sprawiedliwej transformacji, wzrostu i rozwoju sprzyjających włączeniu społecznemu, promowania modernizacji, rozwoju infrastruktury i zrównoważenia przedsiębiorstw, zwalczania nierówności oraz zapewniania poszanowania praw człowieka.

1.10. EKES zaleca, by Komisja Europejska wykorzystwała metodę warunkowości europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych podczas uwzględniania programu działań do roku 2030 w instrumentach działań zewnętrznych i w związku z tym zastosowała podobną warunkowość dotyczącą programu działań do roku 2030 do wszystkich polityk i programów związanych z celami zrównoważonego rozwoju.

1.11. Delegatury UE w państwach trzecich powinny przeprowadzić badania w celu dokonania oceny świadomości publicznej na temat celów zrównoważonego rozwoju oraz ich zrozumienia. Komisja Europejska powinna zorganizować i przeprowadzić działania i kampanie zwiększające świadomość, aby uczynić z programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 program europejski. Komisja Europejska powinna przeprowadzać okresowe badania Eurobarometru w celu oceny świadomości publicznej na temat celów zrównoważonego rozwoju oraz ich zrozumienia przez obywateli Unii. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego mają w tym procesie do odegrania kluczową rolę.

1.12. EKES wzywa Komisję Europejską do wydawania rocznego sprawozdania z wdrażania działań zewnętrznych i wykorzystania środków pieniężnych w odniesieniu do programu działań do roku 2030. Powinno ono stanowić część planowanych rocznych sprawozdań UE w sprawie wdrażania celów zrównoważonego rozwoju. Komisja Europejska powinna także opracować zestaw wskaźników i poziomów referencyjnych związanych z programem działań do roku 2030 oraz włączyć je do swojej zewnętrznej polityki i programów w celu ułatwienia oceny i sprawozdawczości dotyczącej tego, na ile skutecznie zewnętrzne instrumenty UE kierują finansowanie na projekty i programy powiązane z celami zrównoważonego rozwoju, a w szczególności w jakim stopniu gospodarczy, społeczny i środowiskowy filar programu działań do roku 2030 uwzględniany jest w instrumentach działań zewnętrznych UE.

1.13. Komisja Europejska powinna promować model zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron w swojej zewnętrznej polityce i programach, sprawiając, by organizacje społeczeństwa obywatelskiego w państwach trzecich stały się prawdziwymi partnerami we wdrażaniu celów zrównoważonego rozwoju. Przezroczystość, rozliczalność i partnerstwo powinny stanowić podstawę dla tego nowego podejścia do konsultacji i partycypacyjnego procesu decyzyjnego. Demokratyczne wdrażanie programu działań do roku 2030 wymaga pełnego włączenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego na wszystkich etapach, w tym na etapie monitorowania i przeglądu.

1.14. EKES wzywa Komisję Europejską do uwzględniania budowania zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego w jej instrumentach finansowania i w ramach zewnętrznej polityki i programów. Komisja powinna ustanowić szczegółowy program i linię finansowania wspierające budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego, tak aby mogły w pełni uczestniczyć w tym procesie. Istniejące programy budowania zdolności należy wyraźniej otworzyć na organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które tworzą pomost między kwestiami lokalnymi i kwestiami związanymi ze sprawowaniem rządów⁽⁵⁾.

1.15. Jako że EKES współpracuje z dużą liczbą partnerów w wielu krajach na całym świecie, jest on gotowy do ułatwienia prawdziwego i istotnego zaangażowania wszystkich partnerów (głównie ze społeczeństwa obywatelskiego) we wdrażanie i monitorowanie celów zrównoważonego rozwoju, a w tym celu zobowiązuje się do ułatwiania uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu na szczeblu krajowym.

2. Wstęp

2.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie światowych przywódców z dnia 25 września 2015 r. do wdrożenia programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 „Przekształcamy nasz świat”, który ustanawia zestaw celów w dążeniu do wyeliminowania ubóstwa, ochrony planety i zapewnienia dobrobytu dla wszystkich. Każdy cel obejmuje określone zadania, które mają zostać zrealizowane w ciągu najbliższych 15 lat. W związku z tym oczekuje się, że program działań do roku 2030 będzie promować utworzenie i ustanowienie silnych pluralistycznych partnerstw między wszystkimi zainteresowanymi stronami, a zatem będzie zdecydowanie wspierać opracowanie nowego modelu zarządzania na szczeblu globalnym.

2.2. Program działań do roku 2030 charakteryzuje się uniwersalnym, niepodzielnym i zintegrowanym podejściem do filaru gospodarczego, społecznego i środowiskowego, a zatem unikalną równowagą między trzema wymiarami zrównoważonego rozwoju. Z tego względu program działań do roku 2030 stanowi historyczną zmianę w sposobie traktowania różnic gospodarczych, społecznych i środowiskowych na całym świecie.

⁽⁵⁾ Zob. przypis 1.

2.3. Program działań do roku 2030 jest planem działań na rzecz poprawy życia ludzi, ochrony planety i zapewnienia dobrobytu. Ustanawia on 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz 169 powiązanych celów szczegółowych odnoszących się w takim samym stopniu do gospodarczego, środowiskowego i społecznego wymiaru zrównoważonego rozwoju w celu zapewnienia dobrobytu dla wszystkich, wykorzystania osiągnięć milenijnych celów rozwoju, wyeliminowania braków i niedociągnięć milenijnych celów rozwoju oraz zaoferowania światu nowej wizji zrównoważonego rozwoju i wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, z której skorzystają wszystkie grupy społeczeństwa. Program działań do roku 2030 ma także na celu ochronę, promowanie oraz realizowanie praw człowieka i równości dla wszystkich z większym naciskiem na równouprawnienie płci (cel 5).

2.4. EKES przyjmuje i w pełni popiera znaczenie zasady integracji wszystkich obywateli, która ma zastosowanie do wszystkich celów zrównoważonego rozwoju i która w związku z tym powinna być w pełni uwzględniona podczas opracowywania partnerstw, polityki i działań w celu wdrażania i monitorowania programu działań do roku 2030.

2.5. Program działań do roku 2030 ustanowił strukturę zarządzania wysokiego szczebla na poziomie ONZ zwaną Forum Politycznym Wysokiego Szczebla – wielostronną platformę upoważnioną do przeprowadzania systematycznych przeglądów i monitorowania wdrażania programu działań do roku 2030. Pierwsze posiedzenie Forum Politycznego Wysokiego Szczebla, po podpisaniu programu działań do roku 2030, miało miejsce w lipcu 2016 r., a 22 rządy, w tym rządy czterech państw członkowskich UE, przedłożyły pierwsze dobrowolne przeglądy krajowe opisujące wysiłki podejmowane w celu wdrożenia programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 w ich krajach (kraje te to: Estonia, Finlandia, Francja i Niemcy, a także Chiny, Czarnogóra, Egipt, Filipiny, Gruzja, Kolumbia, Madagaskar, Maroko, Meksyk, Norwegia, Republika Korei, Samoa, Sierra Leone, Szwajcaria, Togo, Turcja, Uganda i Wenezuela).

2.6. Podczas wdrażania programu działań do roku 2030 należy położyć większy nacisk na działania, politykę, programy oraz utworzenie wielostronnych, przejrzystych i partycypacyjnych partnerstw w celu eliminowania różnic gospodarczych, społecznych i środowiskowych na całym świecie w oparciu o zasady uniwersalności, niepodzielności, przejrzystości, rozliczalności i praw człowieka.

2.7. Uniwersalny i niepodzielny charakter programu działań do roku 2030 odnosi się w jednakowym stopniu do krajów rozwijających się i rozwiniętych, a jego wdrożenie wymaga od każdej strony transformacji gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Jako że oczekuje się, że UE będzie dawać przykład we wdrażaniu programu działań do roku 2030, UE i jej państwa członkowskie powinny dostosować swoją politykę i wszystkie programy do celów walki z ubóstwem i nierównością, ochrony planety oraz zapewniania wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu w zrównoważony i spójny sposób, z taką samą korzyścią dla wszystkich grup społeczeństwa, oraz przy włączeniu i uwzględnieniu trzech filarów celów zrównoważonego rozwoju.

2.8. Instytucje Unii Europejskiej będą musiały zainicjować procesy na wysokim szczeblu, które będą skutkować decyzjami politycznymi na wysokim szczeblu, aby uczynić z UE unię zrównoważonego rozwoju. W związku z tym ogromne znaczenie ma opracowanie nadrzędnej strategii wdrażania celów zrównoważonego rozwoju w celu promowania, zapewniania i uwzględniania spójności i koordynacji w polityce i programach UE w wyważony sposób, biorąc pod uwagę w równym stopniu trzy filary programu działań do roku 2030.

3. Uczynienie UE światowym liderem w obszarze wdrażania programu działań do roku 2030

3.1. Największe wyzwanie w zakresie wdrażania programu działań do roku 2030 stanowi eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach, w tym ubóstwa skrajnego. Jest to także kluczowa zasada horyzontalna i wartość zapisana w traktatach Unii Europejskiej, która stanowi warunek wstępny dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju (cel 1). UE ma silną pozycję na świecie i stała się zatem de facto głównym podmiotem wywierającym ogromny wpływ na wzrost gospodarczy i politykę rozwoju na całym świecie. W związku z tym ma ona wyjątkową możliwość dostosowania swojej zewnętrznej polityki i programów do wdrażania programu działań do roku 2030 na szczeblu globalnym poprzez zapewnienie, by trzy filary tego programu były zintegrowane w wyważony sposób we wszystkich instrumentach działań zewnętrznych UE. Biorąc pod uwagę uniwersalność i niepodzielność programu działań do roku 2030, UE może oczekiwać, że będzie poddawana drobiazgowym kontrolom, przede wszystkim pod względem radzenia sobie z tym wyzwaniem.

3.2. UE powinna szukać mechanizmów, które pozwolą na dzielenie się obciążeniami i korzyściami związanymi ze zmianą klimatu, gdyż ma ona wpływ na prawa człowieka, ubóstwo i równość. Jednym z takich mechanizmów jest „sprawiedliwość klimatyczna”, która jest wykorzystywana do ujmowania globalnego ocieplenia jako kwestii etycznej i politycznej raczej niż wyłącznie środowiskowej lub fizycznej. Dokonuje się tego poprzez powiązanie skutków zmiany klimatu z koncepcją sprawiedliwości, w szczególności sprawiedliwości środowiskowej i społecznej, a także poprzez analizowanie takich kwestii jak równość, prawa człowieka, prawa grupowe i historyczna odpowiedzialność za zmianę klimatu. Zasadnicze twierdzenie związane ze sprawiedliwością klimatyczną mówi, że ci, którzy są najmniej odpowiedzialni za zmianę klimatu, najbardziej odczuwają jej skutki.

3.3. Równie ważne jest uwzględnianie w zewnętrznej i wewnętrznej polityce i programach UE oraz włączanie do nich koncepcji „sprawdliwej transformacji”, która pomaga chronić prawa ludzi i pracowników (np. do godnej pracy), i która ma na celu modernizację krajowych gospodarek i podmiotów biznesowych, a także zwiększenie ich przyjazności dla środowiska i odpowiedzialności społecznej dzięki zewnętrznym instrumentom UE.

3.4. Sprawiedliwe wdrażanie gospodarczego, społecznego i środowiskowego filaru programu działań do roku 2030 poprzez działania zewnętrzne UE powinno obejmować strategię promowania gospodarek niskoemisyjnych, o obiegu zamkniętym i społecznościowych, zrównoważonej produkcji i konsumpcji żywności, inwestowanie w innowacje i długoterminową modernizację infrastruktury, a także wspieranie zrównoważonych przedsiębiorstw⁽⁶⁾.

3.5. Program działań do roku 2030 opiera się na zasadzie dobrowolności, co może utrudniać jego pełne i szybkie wdrożenie. UE powinna jednak sprawić, by wdrażanie programu działań do roku 2030 stało się procesem obowiązkowym, zarówno wewnętrznie, jak i zewnętrznie; jego 17 celów jest w pełni kompatybilnych z zasadami i wartościami UE, które leżą u podstaw traktatów, a zatem muszą być uwzględniane i wdrażane w ramach polityki i programów UE. Działania zewnętrzne UE powinny być zakorzenione w tych zasadach i wartościach.

3.6. Pełne wdrożenie programu działań do roku 2030 przez UE wymaga prawdziwego zaangażowania na najwyższym szczeblu politycznym ze strony instytucji Unii Europejskiej i jej państw członkowskich w celu skutecznego i szybkiego uwzględniania, integrowania i włączania celów zrównoważonego rozwoju we wszystkich programach i polityce UE.

3.7. Uniwersalny charakter programu działań do roku 2030 i zobowiązań podjętych przez kraje na całym świecie, niezależnie od ich poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego oraz poziomu życia, stanowi istotne wyzwanie dla UE w obszarze zapewniania przywództwa i wytycznych w odniesieniu do stopniowego wdrażania programu działań do roku 2030 na szczeblu globalnym. Aby jednak to osiągnąć i stać się aktywatorem programu działań do roku 2030, UE musi podjąć konieczne decyzje i wprowadzić wymagane zmiany w swojej polityce i programach.

3.8. Należy zauważyć, że od uzgodnienia programu działań do roku 2030 minął jeden rok, a Komisja Europejska zajmowała się jego wdrażaniem w bardzo niespójny i nieskoordynowany sposób. Pierwsza sesja Forum Politycznego Wysokiego Szczebla miała miejsce w lipcu 2016 r. w ONZ; cztery państwa członkowskie (Estonia, Finlandia, Francja i Niemcy) przedstawiły podczas niej przeglądy krajowe. EKES żałuje, że Komisja Europejska nie zaprezentowała spójnej i skoordynowanej strategii podczas pierwszej sesji Forum Politycznego Wysokiego Szczebla w celu ułatwienia lepszej koordynacji i zapewniania synergii zarówno pomiędzy państwami członkowskimi UE, jak i między państwami członkowskimi a instytucjami UE.

3.9. Ten brak koordynacji jest także widoczny w dokumentach konsultacyjnych dotyczących globalnej strategii w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz nowego konsensusu w sprawie rozwoju, co odzwierciedla ograniczoną integrację i uwzględnianie programu działań do roku 2030. Na początku roku Komisja Europejska zainicjowała konsultacje dotyczące europejskiego filaru praw socjalnych bez dokonywania odniesienia do programu działań do roku 2030, a w szczególności jego filaru społecznego. Należy zauważyć, że EKES aktualnie przygotowuje opinię w sprawie europejskiego filaru praw socjalnych, która przedstawia spostrzeżenia Komitetu w tej sprawie. EKES zdecydowanie podkreśla, że program działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 nie może i nie powinien być wdrażany przez UE w izolacji od innych działań.

3.10. Pomoc rozwojowa ze strony UE i jej państw członkowskich trafia do około 150 krajów; UE i jej państwa członkowskie są największymi darczyńcami oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), zapewniając ponad 50 % łącznej światowej wartości ODA przekazywanej każdego roku. Wstępne dane pokazują, że łączna wartość ODA ze strony UE (instytucji i państw członkowskich Unii Europejskiej) wzrosła do 68 mld EUR w 2015 r. – co oznacza trzeci rok wzrostu z rządu – zwiększając się o 15 % w porównaniu z 2014 r. i osiągając dotychczas najwyższy poziom. EKES wzywa UE i państwa członkowskie do zwiększenia łącznej wartości ODA: w 2015 r. stanowiła ona 0,47 % dochodu narodowego brutto (DNB), a musi osiągnąć wartość docelową wynoszącą 0,7 %.

3.11. Badanie Eurobarometru pokazuje, że „prawie dziewięciu na dziesięciu obywateli Unii popiera pomoc rozwojową (89 % – wzrost o 4 punkty procentowe od 2014 r.). Ponad połowa twierdzi, że UE powinna świadczyć pomoc na obiecany poziomie”⁽⁷⁾. Obywatele Unii oczekują, że UE wywiąże się ze swoich zobowiązań w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju, zapewniając nową wizję dla zrównoważonej Europy i wypełniając swoje zobowiązania w zakresie wdrażania.

⁽⁶⁾ Zob. przypis 1.

⁽⁷⁾ Specjalne wydanie Eurobarometru 441 „The European Year for Development – Citizens’ views on Development, Cooperation and aid” (Europejski Rok na rzecz Rozwoju – poglądy obywateli UE na rozwój, współpracę i pomoc).

3.12. Komisja Europejska powinna podjąć się przeglądu polityki i programów skupiających się na państwach trzecich, aby zapewnić, że są one zgodne z programem działań do roku 2030. Nakreślenie potrzebnej polityki, które przeprowadza Komisja Europejska, powinno być poparte wszechstronną i szczegółową analizą luk w celu zidentyfikowania niedociągnięć i niespójności między polityką i programami UE ukierunkowanymi na państwa trzecie a celami zrównoważonego rozwoju.

3.13. Brak jest wiarygodnych i zdezagregowanych danych na temat sytuacji osób wymagających szczególnego traktowania na świecie. W związku z tym Komisja Europejska powinna wspierać prace Międzyagencyjnej Grupy Ekspertów ds. Wskaźników Celów Zrównoważonego Rozwoju. Eurostat musi zwiększyć swoje zdolności w zakresie pomiaru wpływu programu działań do roku 2030 na grupy szczególnie wrażliwe wewnątrz UE. EKES wzywa do wydania rocznego sprawozdania z wdrażania działań i wykorzystania środków pieniężnych w odniesieniu do programu działań do roku 2030. Powinno ono stanowić część planowanych rocznych sprawozdań Eurostatu w sprawie wdrażania celów zrównoważonego rozwoju w Europie.

3.14. Instytucje Unii Europejskiej powinny podjąć konieczne działania, aby móc podjąć wyzwanie, jakim jest wdrożenie zasady integracji wszystkich obywateli, oraz pełne włączenie jej do polityki i programów UE. Aby to osiągnąć, wymagane są znaczne ilości zdezagregowanych, wiarygodnych i dostępnych danych.

3.15. Komisja Europejska powinna zawsze angażować w działania społeczeństwo obywatelskie i konsultować się z nim podczas przeprowadzania wszechstronnego przeglądu lub ustanawiania procesów monitorowania wdrażania programu działań do roku 2030. EKES uważa jednak, że Komisja Europejska powinna uwzględnić działania związane z budowaniem zdolności społeczeństwa obywatelskiego we wszystkich swoich programach i polityce, a zatem uczynić ze społeczeństwa obywatelskiego prawdziwego partnera we wdrażaniu celów zrównoważonego rozwoju, zapewniając finansowanie współpracy międzynarodowej dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego z siedzibą w UE oraz w innych regionach. W tym celu EKES wzywa Komisję Europejską do zatwierdzenia ustanowienia europejskiego forum na rzecz zrównoważonego rozwoju, zgodnie z zaleceniem zawartym w opinii EKES-u w sprawie forum europejskiego społeczeństwa obywatelskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju⁽⁸⁾.

3.16. Instytucje Unii Europejskiej powinny ustanowić mechanizm koordynacji międzyinstytucjonalnej w celu skutecznego, szybkiego i spójnego uwzględnienia i włączenia celów programu działań do roku 2030 we wszystkich programach i polityce UE w obszarze działań zewnętrznych. Wszechstronne zaangażowanie we wdrażanie celów zrównoważonego rozwoju na szczeblu globalnym przez UE wymaga strategicznego planowania przyszłej zewnętrznej polityki i programów UE. W związku z tym EKES wzywa:

3.16.1. Komisję Europejską do przedstawienia w nadchodzącym komunikacie w sprawie programu działań do roku 2030 istotnego programu mającego na celu zapewnienie spójności i koordynacji polityki w jej działaniach zewnętrznych i programach. Komunikat niezawierający istotnego planu przekształcenia polityki zewnętrznej UE w politykę ukierunkowaną na rok 2030 nie spełni oczekiwań ludzi na całym świecie. Ten plan powinien stanowić część nadrzędnej strategii UE obejmującej konieczne środki i wprowadzającej wymagane zmiany w celu wdrożenia programu działań do roku 2030 w sposób spójny w polityce i programach UE na szczeblu globalnym. Model zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron powinien stanowić podstawowy element nadrzędnej strategii, zapewniając pełne zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wdrażanie celów zrównoważonego rozwoju⁽⁹⁾.

3.16.2. Komisję Europejską do zapewnienia, by globalna strategia UE w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa stanowiła szerszy mechanizm, tak aby uwzględnić program działań do roku 2030 w takich obszarach jak handel, rozwój, demokracja, prawa człowieka, pomoc humanitarna, zmniejszanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, transfer technologii i działania w dziedzinie klimatu.

3.16.3. Komisję Europejską do zapewnienia, by propozycja przyszłego konsensusu w sprawie rozwoju zapewniała prawdziwą koordynację między instytucjami i państwami członkowskimi Unii Europejskiej udzielającymi pomocy państwom trzecim. Koordynacja ta powinna obejmować łączenie zasobów. Konsensus powinien obejmować skuteczną koordynację dwustronną między UE a jej państwami członkowskimi w odniesieniu do ich priorytetów krajowych, partnerstw z UE oraz włączenia innych publicznych i prywatnych darczyńców. Oczekuje się, że będzie to miało efekt mnożnikowy w odniesieniu do osiągania celów programu działań do roku 2030 oraz ograniczy negatywny wpływ fragmentacji i powielania pomocy, co ma obecnie miejsce;

⁽⁸⁾ Zob. przypis 2.

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie forum europejskiego społeczeństwa obywatelskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju, sprawozdawca: Brenda King, pkt 1.4 (Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 73); opinia EKES-u w sprawie: „Podsumowanie realizacji strategii »Europa 2020« na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu”, sprawozdawca: Stefano Palmieri (Dz.U. C 12 z 15.1.2015, s. 105).

3.16.4. Komisję Europejską do promowania gospodarki społecznej i solidarnościowej poprzez swoją zewnętrzną politykę i programy. EKES uważa, że gospodarka społeczna i solidarnościowa jest w pełni dostosowana do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, a zatem ten sektor gospodarki może mieć zasadnicze znaczenie dla wyważonego wdrażania gospodarczego, społecznego i środowiskowego filaru programu działań do roku 2030.

3.16.5. Komisję Europejską do wyjaśnienia i określenia środków, które będą wykorzystane do wdrożenia programu działań do roku 2030, oraz do poszukiwania przy tym silnych synergii z planem działań z Addis Abeby oraz forum finansowania na rzecz rozwoju.

3.17. Nowe całościowe podejście w ramach programu działań do roku 2030, wraz z uniwersalnym i niepodzielnym charakterem trzech wzajemnie powiązanych filarów, wskazuje na bardziej wszechstronny model rozwoju ludzkości, a zatem wyników wdrażania programu działań do roku 2030 nie można mierzyć w tradycyjny sposób, z wykorzystaniem wyłącznie PKB do pomiaru wzrostu gospodarczego i rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

3.18. Unia Europejska powinna opracować i wdrożyć specjalną politykę i programy w celu pełnego wdrożenia programu działań do roku 2030, ze szczególnym uwzględnieniem promowania demokracji, praw człowieka, polityki w dziedzinie środowiska, rządów prawa i wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, w powiązaniu z prawdziwą poprawą warunków życia grup szczególnie wrażliwych. Powinny stanowić one podstawowe elementy działań zewnętrznych, polityki i programów UE, z naciskiem na promowanie wyważonego wdrażania trzech filarów programu działań do roku 2030.

3.19. Europejska Służba Działań Zewnętrznych także powinna opracować i wdrożyć spójny plan w celu uwzględnienia mierzalnych działań i inicjatyw. Celem jest zapewnienie, by poprzez odgrywanie głównej roli w konsekwentnym uwzględnianiu programu działań do roku 2030 w swoich działaniach UE była postrzegana przez resztę świata jako podmiot torujący drogę dla wyważonego i sprawiedliwego wdrażania programu działań do roku 2030.

3.20. Komisja Europejska powinna ustanowić warunkowość programu działań do roku 2030 kształtowaną przez 17 celów programu, a warunkowość ta powinna być ujęta we wszystkich programach i polityce finansowanych przez UE w ramach działań zewnętrznych. Odbiorcy tych programów powinni być odpowiedzialni za spełnienie wymogów tej warunkowości podczas ich realizacji. Niewątpliwie warunkowość programu działań do roku 2030 musi mieć takie same i pełne zastosowanie do wszystkich programów i polityki UE. Zasada warunkowości została już włączona do ram regulacyjnych europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych⁽¹⁰⁾.

3.21. W powszechnej opinii program działań do roku 2030 wiąże się ze zmianą paradygmatu programu działań w obszarze rozwoju i należy to w pełni odzwierciedlić w unijnych programach współpracy na rzecz rozwoju. W związku z tym 17 celów programu działań do roku 2030 należy w pełni uwzględnić i zintegrować w programie działań UE w obszarze współpracy na rzecz rozwoju oraz włączyć w ten program. UE powinna także w pełni przestrzegać międzynarodowych traktatów, w tym w sprawie ochrony środowiska i praw człowieka, oraz uwzględniać je podczas opracowywania i wdrażania działań zewnętrznych⁽¹¹⁾.

3.22. Komisja Europejska powinna włączyć w swoją zewnętrzną politykę i programy środki zmierzające do pomiaru zrozumienia i postrzegania przez ludzi wpływu wdrażania programu działań do roku 2030. W związku z tym Komisja Europejska powinna przeprowadzić badanie Eurobarometru w państwach członkowskich UE oraz odpowiednie badania w krajach partnerskich. Należy zauważyć i podkreślić, że według Eurobarometru tylko „jedna trzecia Europejczyków słyszała lub czytała o celach zrównoważonego rozwoju (36 %)”.

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.U. C 347 z 20.12.2013, s. 320).

⁽¹¹⁾ Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej 21 grudnia 1965 r.
Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych 16 grudnia 1966 r.
Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych 16 grudnia 1966 r.
Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet 18 grudnia 1979 r.
Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania 10 grudnia 1984 r.
Konwencja o prawach dziecka 20 listopada 1989 r.
Międzynarodowa konwencja o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin 18 grudnia 1990 r.
Międzynarodowa konwencja o ochronie wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem 20 grudnia 2006 r.
Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych 13 grudnia 2006 r.

4. Zapewnianie istotnej roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego w procesie wdrażania programu działań do roku 2030 na całym świecie

4.1. Program działań do roku 2030 wymaga od świata przejścia do modelu zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron, z nadaniem większej roli społeczeństwu obywatelskiemu. Wiąże się to z nowymi sposobami pracy, obejmującymi współpracę i pluralistycznymi, opartymi na partycypacyjnym procesie decyzyjnym.

4.2. Proces negocjowania programu działań do roku 2030 zmobilizował i zainteresował nowe podmioty ze społeczeństwa obywatelskiego, w związku z czym należy wykorzystać, wzmocnić i sformalizować to zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego podczas procesu wdrażania. W rzeczywistości pozytywny i skuteczny wkład ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego podczas negocjacji dotyczących programu działań do roku 2030 sprawił, że rola społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu tego programu działań stała się nieodzowna, w związku z czym społeczeństwo obywatelskie stało się de facto partnerem w ramach tego procesu.

4.3. Społeczeństwo obywatelskie odgrywa kluczową rolę we wdrażaniu programu działań do roku 2030 na szczeblu globalnym, regionalnym i krajowym. Należy zapewnić, by społeczeństwo obywatelskie także odgrywało skuteczną rolę na szczeblu krajowym w państwach członkowskich UE oraz w krajach partnerskich. Aby urzeczywistnić to uczestnictwo i partnerstwo, EKES wzywa Komisję Europejską do uwzględnienia, włączenia i zintegrowania działań związanych z budowaniem zdolności społeczeństwa obywatelskiego w swojej polityce i programach.

4.4. EKES zdaje sobie sprawę z ograniczeń, barier i przeszkód stojących przed organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w wielu częściach świata oraz z tego, że ta godna pożałowania sytuacja przeszkadza w ich prawdziwym i skutecznym uczestnictwie w tym procesie. Wzywa w związku z tym Komisję Europejską do wprowadzenia względem krajów partnerskich obowiązku ułatwiania prawdziwego uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego poprzez systematyczne konsultacje i zaangażowanie w planowanie, wdrażanie i monitorowanie programu działań do roku 2030 w odniesieniu do projektów i programów, w szczególności finansowanych przez UE. Aby to osiągnąć, delegatury UE w krajach partnerskich powinny dokładnie monitorować tę kwestię oraz przekazywać sprawozdania Komisji Europejskiej i Wysokiemu Przedstawicielowi Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa. Delegatury ONZ w krajach partnerskich także powinny organizować spotkania konsultacyjne z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego dotyczące programów finansowania przez UE.

4.5. Społeczeństwo obywatelskie powinno jednak aktywnie dążyć do dostosowania się do wymogów programu działań do roku 2030 w celu wywarcia skutecznego wpływu na jego wdrożenie. Jasne jest, że program działań do roku 2030 wymaga od organizacji społeczeństwa obywatelskiego stania się prawdziwą siłą napędową jego wdrażania, a to oznacza, że społeczeństwo obywatelskie powinno traktować ten proces jako zmianę paradygmatu sposobu jego organizacji i prowadzenia prac. Można to osiągnąć tylko wówczas, gdy społeczeństwo obywatelskie przygotowuje się i zrestrukturyzuje, tak aby mogło w pełni uczestniczyć w procesie decyzyjnym. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny być reprezentatywne, demokratyczne, przejrzyste i odpowiedzialne.

4.6. Ustanowienie w przyszłości forum na rzecz zrównoważonego rozwoju w UE będzie stanowiło dobry model platformy, który może być powielony w innych regionach i krajach na świecie po dostosowaniu do warunków lokalnych⁽¹²⁾.

4.7. EKES jest gotowy do ułatwiania faktycznego zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wdrażanie, monitorowanie i przegląd programu działań do roku 2030 na szczeblu globalnym. EKES może to wspierać, wykorzystując swoją szeroką sieć kontaktów, partnerów i zainteresowanych stron w wielu regionach na świecie. Wzywa także Komisję Europejską do zintegrowania i uwzględnienia strukturalnego i istotnego wsparcia w swojej zewnętrznej polityce i programach w celu umożliwienia organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w państwach trzecich uczestnictwa w roli pełnoprawnych partnerów w procesie wdrażania programu działań do roku 2030.

Bruksela, 20 października 2016 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Georges DASSIS

⁽¹²⁾ Zob. przypis 2.